

U P C A U L O S Y U M E R P U S Y U

O P W M F

U K P E P U L U P P U P

Առաջանձեալովիս , 15 նոյեմբերի :

¶ յա ընդպարձակ աէբութեան զըսթէ ամէն կրպմբ
հասարակօրէն մէծ հանգստութիւն կլստիրէ. կառաւ շարութեան հրատանները, որտնք միշտ հասարակութիւն բարօրութեանը կրնային, ամէն տեղ սիլովի կազմակերպութիւններ կը պահպանին, և անմիջապէս գործ էլ կը զբուժին զինուորակոն և քաղաքական կառաւ պարներուն միջոցովը. տէրութեան կանոնաւոր դօրք քիրք օրէ օր ամէն կերպ կրթութեամբ և բարեկարգ գործութեամբ կրտսէան. նորահաս տաճիկ երիտասարդները, որոնց սրտին մէջ հայրենաստիրութեան ողին արդէն արթնցած է, յօժտրամիտ կը պահպանին զինուորակոն պաշտօնը և առջեղէս տափէլութիւնն ցուցիներ ոյս վիճակին :

Այս ամէն յաւառ ջագիմութեանը և բարեկարգ պաթիսնելուն համար որո՞ւն խնամնոցը և անխոնջ աշխառութեանը կրագարաւորինք արդեօք եթէ ոչ թաքրապատիւ ընդհանուր մեծ սպարապետ Ռիզա փաշյին, որ (Օգոստավիառ Թադաւորին հրամանաւ

卷之三

Յառաջադիմութիւն ազգային

Հայրունակութիւն 1)

Չորրորդ, ինչպէս որ մէկը երկար տաևն աչքը տնկելով նայի լուսառ որ մարմինի մը, ու անկէ ետ գարձնելով իր աչքը՝ մթնշաղ կրտսեանէ բօլոր արարածները ու անոնց գեղցկութեան չափը աղէկ մը չկրնար խմանալ, այսպէս մենք ալ Երոսայու ամէն ազգաց նայելով կը տեսնենք որ անոնցմէ մէկ քանին դիտութեան, արհեստնորու, ու քաղաքականութեան մէջ առաջ գացեր են, ու ամէն բարեմասնութիւններով (տէօվլէմ) հարստաց իր են, կը լսաղոյն մեր աշքերը անոնց փառացը լուսառութենէն, ու անկէ ետքը մեր ազգին նայելով, զուրկ մացած կը նեպենք ան փառքերէն ու մուռէ և գէշ բաղդի մը վիճակած, անոր համար կը քաշունիք կը չեռանանք անկէ, ու հայ ըսուելու ալ կ'ամշնանք. գուցէ հարկը պահանջնելու ըլլայ նէ՛ կ'աշխատինք վրանէս սրբելու հանելու հայութեան գէշ անունը՝ որպէս թէ ինքնինքնիս մյն, գաղղիացի կամ իտալացի կանչելու ըլլանիք նէ, մեր բնութիւնն ալ կը փոխուի, ու մեր միաքը մէկէն կը լսաւորի գիտութեամբ և իմաստութեամբ : Ա՛յ, մի կարծեր թէ առիւծի մորթով քու անձիր պակսութիւնը կը ծածկես : Վախճան անմտութեան, որուն մէջ կը թուլի թէ մեր աղջը արմատացած է, վասն զի Հրեայն՝ հրեայ ըսուելու շնորհիր, ոչ ասորին՝ ասորի, և ոչ բարբարոս աղջերը՝ բարբարոս կոչուելու կ'ամշնան . հայն է միայն որ առ թէ թէւամտութիւնը օւնի : Խորթ զաւակները միայն կամշնան իրենց ծնողացը ողեղութենէն . անհարազաւ ու անխիւլք տղաքն են որ ծնողնին կ'անարգեն ա-

ւը անդադար հոգ կըտանի որպէս զի ամեն բան
բարեկարգութեամբ ըլլայ, Հարուստը և աղքատը,
տաճիկը և հագատակը մի և նոյն սրաշտավանութիւնը
ընդունին, մի և նոյն օրինակաւ տրգար գտառառան
ըլլայ ամենուն՝ Եորին Ո Եհափառութեան Հայրա-
գութ հրամանացը համեմատ :

Մասնաւոր մարդ մը, և հոգեւոր հովիւ կամ աղ-
գապետ իշխան մը՝ մի և նոյն ազգասիրական և ու-
սումնասիրական եռանդով կը նան վառւուած ըլլալ-
բայց մասնաւոր մարդուն ըրած ջանքը խիստ տկար-
կը լայ , և հոգեւորական կամ մարմնաւոր իշխանու-
թիւնը կինայ անոր ըլլածը աւրել և կրթանել : Ա-
սոր հակառակ՝ հոգեւոր առաջնորդին կամ ազգա-
պետ իշխանին հայրենասիրական եռանդը անշուշտ-
խիստ արդիւնաւոր կրթայ միշտ , և մէջն ալ անոր
ըրածին արգելք չկրնար ըլլալ : Ենոր համար մեծ-
բարեբաղդութիւն կը համարինք մեր ազգին , որ
մայրաքաղաքին տմենաստատիւ սրբազնն պատրիար-
քը ասանել ազգասիրական գովիւի եռանդով մը
վառւուած ըլլալով՝ քիչ առենի մէջ շատ բար-

Նոնց ագիտութեանը ու աղքատութեանը համար : Այս
պէ թէ անոնք թանձրակիտ ու ախմար են . պլ գուն
ուսկէ սորվեցար քամաշը եւ ու ատել քու աղքային եղա-
բարքի . եթէ անոր համար որ տիմար են ու փառք մը
շոնին , այլ գիտցիր որ ոսկին ու արծաթին ալ կըժան-
գոտին և իրենց առջե գեղեցկութիւննին կըփրունցը-
նեն , ճարբէ վրայի կեղար ու հանէ ժանդը , կըտեսնես որ
ոսկին իր պատուականութենէն չպակսեցաւ , ու արծաթին
ալ մաքոր ու պիտանի է , այսպէս իմացիր մեր աղքա-
տ : Կուն ալ թէ որ ուզես անաշուռութեամբ և աղէ-
մաքով խնդրել և քննել ազգին բարի հանգամնէքները
դիրաւ կերենան քեզ , բաղդատէ ուրիշ արևելքան աղ-
գերուն հետ , ան ժամանակը կիմանաս աղքիդ պատուա-
կանութիւնը , աչքէ անցոր անդամ մը նոր աշխարհա-
գէտ ձամբորդներուն գիրքերը , և միտք առ անոնց ըստած-
ները , մարկ ըրէ ի՞նչ կըսէ Լորտ Պայրն անդզիաց
երեկի քերթողը , “Ես աղնուական ազգը (Հայոց) մաս
“նակից եղաւ Հրէից և Յունաց տառապանիներուն և
“գերութեանը , բայց աղաւ մնաց առաջններուն քա-
“բարսութենէն , և ետքիններուն գեշութենէն : Ա
“ժողովուրդը հարստութեամբ լիցուեցաւ տռանց վաշխ
“ու տոկոսեաց (մամէլէ) , և շատցաւ անոր փասքը այն
“չափ , որքան որ կարելի է ունենալ ստրկութեան աստիք
“Ճանի մէջ , տուանց խարէութիւն ընելու . . . : Գիտուարի
“կերենայ ինծի աղքի մը յիշաստակարաններ գտնել , ո
“այնքան աղքատ ըլլայ մեծամեծ գժեալդութենէ : Ինչպէ
“Հայերունը , վասն զի անոնց առաքինութիւնները խա-
“ղաղութեան պատուեց են . և պակսութիւնները՝ բանա-
“կալութեան աղքեցութիւններ : Այսկայն անոնց բաղդ
“(իրաւոր ցաւալի բաղդ) թաղ ըլլայ ինչպէս որ հիմաց
“նէ , երօն ալ . այլ անոնց երկիրը աշխարհիս մէջ խիս-
“ուեսանենենեւն մէկն ակտի բառաւ միշտ . և անոնց մասու

կարգութիւններ կը բայց հաստատել, թէ որ ուզէ .
ինչպէս որ կուղէ և կրծառատէ ամեն օր . և Եր-
շալուսոյ Արարատեան մեծ մվիթարութիւն և ուրա-
խութիւն պէտք է համարութիւն, դանոնք շաբունակ
հրատարակելով: Օրինակի համար Ամաթիս (Կոս-
տանդնուպոլիս) սուրբ Գէորգի եկեղեցին հինգ
քահանայ ձեռնազգբեցաւ անցեալները. ամենապատիւ
սրբազն Պատրիարքը հրաման ըրտաւ, որ ասոնցմէ
քերականութեան մէջ ակապ եղավները, անմիջապէս
սկսին նոյն աղաստական արհեստը սորվելու սուրբ
Աստվածան Ընկերութեանը վարժապիտներէն :
Ծիծեալ նորընծայ քահանաներն ալ սիրով յանձ-
նառու եղան այս բանին, և խոստացան ստորագրու-
թեամբ՝ գործքի զնել Արքազանին աղքատիրական
հրամանը :

Սամաթիայի դպրատան աշակերտները, հին սուվորութեանը համեմատ, գետինը ծնկան վրայ կը նատէին շատոնցմէ՞ ի վեր որն որ խիստ վեասակար է տղայոց առողջութեանը. բայց ամենապատիւ սրբազն Պատրիարքը՝ անցեալները այցելութեան դաշտու իշեալ դպրատաններ՝ լորգորեազ դառրիբ. Ահակ

"աւելի հաջոյական ըլլալու համար բանի մը չկարօտաւ
"նար, այլ միայն աւելի մասդրութեամբ պարագելու":
Ու այսկ ըստ Պարաթթա խոտալցին խօսքերն ալ:
"Ի՞նտրակամիտ են Հայերը ու խիստ աշքաբաց, զօ՞
"րաւոր խելք ունին, ամէն բանի մէջ անփոփոխնելի
"հաստատութեամբ կը համբերեն, որով կը յաշեն մաքի
"վերաբերեալ ամէն բաներուն: Եւ աս ըստծներուս գե-
"ղեցիկ վկայ, չէ թէ միայն անոնց առեւտրական փոփո-
"խութեններուն (որու մէջ խիստ տեղեակ և յառաջա-
"դէմ ան), ճշմարտութիւնը երաշխաւորէ, այլ նաև
"ձեռքով շինուած վարպետութիւնները, որոնց մէջ այն-
"պիսի յաջողակութիւն մը կը ցուցընեն, որ շատ անգամ
"մեր վարպետներն ալ կը զարմացընեն. որով թեպէտե
"աղեկ վարժուած ըլլալով, իրենց ըրած անհամեմատ
"շահովնին Հայերէն կը դեպազնեցն՝ վասն զի ասոնք
"զուրկ են այնպիսի վարժատուններէն, ու ինքնինքնուն
"կը սորվին առաջ կ'երթան զարմանալի զուարթութեամբ
"և համբերութեամբ . . : Խնչպէս որ Հայերը գիտու-
"թիւն սորվելու համար խիստ յարմարութիւն ունին
"նոյնպէս և քաղաքականութեան ալ մեծապէս միագեր-
"նին բաց ու ՚ի ընէ տեղեակ են, և աս տեղեկութիւնը
"ծնած ժամանակնեն ունին. և չխանլիր մարդ թէ որ ը-
"սելու ըլլայ, թէ չկայ մորդկային խորագիտութիւն
"այնքան բարակ և անհակառակելի ինչպէս է Հայոցը
"ժողովուրդ մընէ որ Վարքիաւելլայի պէտք չունի քա-
"ղաքականութեան խորին ծածուկները սորվելու հա-
"մար: Վակայն այս բանը բազդ մընէ գիտես թէ, զատ
"զի աս վարմանալի ու խիստ վասնդաւոր խորագիտու-
"թիւնը ուղիղը կը տանին, կամ թէ մեծ տաքինու-
"թեամբ ու պարկեշտութեամբ կը անձեռն . և աս՝ ա-
"ռանձին բնութեան տուած պարպետներէն մէկն է Հայ-
"պատանի մաստիկն, առաջամատ առ խիստ իւս. Զու-

ԱՐԵՎԱՆԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԴՐ

ւան լոնկերութիւնը , որ չուտով նոտարաններ շնորհ տան , և աշակերտները ամենքն ալ գրասեղան ունենան առջենին . սակայն գծուարութիւնը այս է որ ընկերութեան եկամուտը բաւական չէր հիմնակու հիմոյ այնքան ծախք ընելու . և այս պատճառաւ նցյն բարի կարգազրութիւնը եմ պիտի մնար . բայց բարեգութ և հայրենատեր սրբազներ , ինչ և իցէ կիրակիւ այս բանին ձարը գտնելով , ինքը յանձնաւ ուու եղաւ վճարելու այս ծախքը՝ և տնօթի ջառակն զրասեղանները և նստարանները շնորհացան . որն որ Ասմաթիայու գլբատան բարեկարգութեանը շատ նպաստամատոցց եղաւ : Վմենալատիւ սրբազն Գրատրիարգը՝ ճշմարիտ պաշտպան կը համարուի ուուքը Առհակեան Ընկերութեանը , որն որ Երիխո Շառքը սրբազնութեան առանական թագավարական ինմամբովը , յուսանեք որ յառաջազետ պազէմ պիտի ծագկի Այսնեաց աղջոգուտ ընկերութիւնը պէս , որուն գլխուոր պաշտպաններէն մէկն ալ , մեր սրբազն Հայրն է եղեր , ինչպէս որ կը լսենք և կը միմիթար բնիք :

ՀԱՐԲՈՒՄ

6) *Lepus* *flavus*, 7) *Onychodipodops* :

Հիքանակու գործքելիք մի և նոյն վիճակի մէջ
կը դառնաւին : Յայտնի է հաստակութեանը, որ ան-
ցիանները տասն օր պայմանագում խնդրեցին քրիս-
տոնեայ շէխերը, մեծ ծավալպետին ըրտծ առաջոր-
կութեանը պատասխան տալու համար . բայց տասը
օրը արդէն լրմնցու, և յիշեալ շէխերը պատաս-
խան մը չթերին . այս պատճառուա Խարձրապատիւ

նեմ ծովագիտը աքետն համարեցաւ ինքը անձամբ
երթաւ Վիքանանու հարաւային կողմը, որպէս զի
իր նկրկայութեամբը կարող ըլլայ համացիւլ զշատա-
րակութիւնը թէ որքան հայրական խնամք կրտանի
հարձագոյն Դուռը երկնց բարօրութեանը և ան-
դորրութեանը վրայ; Վայցինք թէ մինչև հիմոց եր-
կու վիճակաց բնակիչները հածութիւն տուած են
կտուալարութեան առաջարկութիւնը ընդուելու .
այս երկու վիճակաց մ, ջի ժողովուրդին մեծագոյն
մասը Տիւրզի են, և հիմնկուան քայլագամ Եմիլ
Շամետ Ռազլունին կողմասպահները են. իսկ միւս վի-
ճակիները, ուրոտեզի բնակիչներուն մեծագոյն մասը
Մարտինի են, չեն ուզեր Հաղպահզիլ Տիւրզի քայլա-
գամներուն : Հարձագատիւ Հալլը փաշան, որ
կերենայ թէ միտք չունի բանութեամբ Հաղպահզի-
ցընելու զանոնք, 'ի հարկէ Կառասանզնուալոլիս պիտի
զրէ, որ նոր հրամաններ և անգիկութիւններ ստա-
տայ Հարձագոյն Դուռնեն առ գործին վրայօք :

Կարլուղի վիճակը այնքան անդաբառ թիան մէջ չէ . և ուրիշ զանազան կողմերն ալ մարդասպանութիւնը և զարգութիւնը անտարկան էն :

Քանի մը օք կայ , որ օսմանեան երկու եռայարկ
նաւ , և երեք պղափկ պատերազմական նաւեր ճամշ
բայ ելան Վարսանորից արթավոր . ուստի հիմակրու
հիմայ միայն մէկ Գուէկկալթ և Կաէրի Շետիս շոգե
նաւը մնացին մեր նուռահանգիսուը :

Աքեայի պինուորական կառավալոր, Եյուղ փաշ
շան որ քիչմի տառենէ՝ ի վեր հոս կրպանուեր օդա-
փախութեան համար, եթէկ մնաւ :

Երաւաղիմիշի եկած լուբերը Հոկտեմբերի 26 էն
են, և կրծանուցանեն թէ երկու գունդ կանոնաւոր

զուն որ քո ազգդ տղիտութեան ու առապանց ձը-
մեսան մէջ կըսեպիս, դիտնաս որ իմաստութեան գար-
նան գոները կամաց կամաց կըբացուին և դիտութեան
հօտը կըսկի բարել պրախակ նման այսապանի աեղ-
ուանքներէն :

Ձեզի կաղաքնեմ, ո՞վ ազգաւուրներ, երբոր ազգին դէմ
ձեր ազգակիցներէն լիդի ու կահծելի նախատինքներ լսե-
լու ըլլաք, աշուրնիդ երկինքը դարձուցէք . Հառաջանք
հանելով յուսացէք անոր, որ կրնայ լուսաւորել մարդուս
միաքը և այնպիսի ճամբաններէ առաջնորդիլ, որ երա-
տութեան բլուրը կըտանի :

ԱՐԲ կը լուէք թէ “ Ասյօց աղքը կը մնանի իր վաճառականութեամբը անխօնջ և գաստակասէք (շալէկան) իրջինին , որ յանկարծ գիտուած մը պատահելուն շփուաւելով և իր բայնը կորուցունելով , ցորենը բերանը որկայն զաշար կը քալէ կերթայ և իր բայնը չանիր . պորէն վեր կելէ և վար կիջնայ , ատդիս անդին յուահատելով կրիացէ , իր եղանիերը յուասուրով կը վիճաբ-

և և անցյա կը կորսուի կերթայ, և անցնողներէն զար-
հուրելով քարի մը տակ կը պահուը տափ, և կը մեռնի կը-
մայ հօն տռանց մէ կը օդնելու իրեն, աս խօսք բեր-
լը աս նէ, կրկնին կը սեմ, ուրիշ բան մը մի՛ ըներ, այլ
ոչուըներդ երկնքը վերցուր, հառաջէ արտասառներով,
որ ամենողորմ Վասուծոյ սիրտը կակղնաց, և այն թա-
ռաւորներուն բարեսեր խնամքովը որսնց հօվանաւորու-
թեան տակը կը վացելնք մեր կեանքը, հովուէ քեզ իր

զօրք է, ավագոյէն համեմելով նոյն քաղաքը, հասարակութեան երկիւղը քիչ մը փառատեր է . ինչու ո՞ւ անցեալները պատուհած մարդասպանութեան պատճառաւուը՝ ժողովուրդը ահուդողի մէջ մնացիր էր ։ Հայութ փաշային համեր, կըսուի եղեք Երտուազէմի մէջ, թէ իր պաշտօնէն պիտի զմկուի : Եաւ Փայի և Խիտայի կառավարները սպաննող հիբանագործներուն դեռ պատիմ մը տրուեր չէ :

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

ԱՅԼԱՆԻՒԿ, 9 Նոյեմբերի.

Ալպանիսյէն եկած վերջին նամակները կրծոց
նույաննեն թէ բարձր և սուրբին Տիղլոյի տպառար
ընակիներէն մէկ մասը քաղաքէն հւետանալով, մէկ
տեղ մը ժողվուեր են, ուսկից միտք ունին նորէն
դէմ զնելու կառավարութեան բարեկարգ հրամանա-
ցը. բայց թէ որ այս անդգամ՝ մարզիկը երկոր ժա-
մանակ յանաւեալ մնան իրենց անօրէնութեանը
մէջ, Հայրէտամին փաշան մէկ երկու զունդ կան-
նուոր գորքով ասմաց վրայ պիտի յարձակի, կըսմէ,
և երկրայութիւն չկայ թէ շուտով յաղթուելու են
տագառամբները, նեչու որ մէջերնին ու միտքանու-
թիւն չունին :

Պուլմելիի բանակին սպարապետ Բէշիս վաշնի
մէկ շատ կալանաւոր խրկից Աէլոնիկ այս օրիք .
որոնք Տիպլոսի պատուի բազմին մէջ ձեռք տնիցած են.
այս յանցաւորները անմիջապէս Կոստանդնուպօլիս
պիտի խրկուին : ուրանի գլատառամ ըլլալով իրենց
հղուեագործութեանը վրայօք , առն մէկին արժա-

Ճեսքին շուքին տակը և առաջնորդէ գեղ իմաստութիւն
և 'ի խաղաղութիւն :

Unit 8

Ըսլըր աշխարհքս ժուռ եկող ճամբրդները՝ Հայոց հիմնակուան հանգ ամսնկներուն կերպարանք մը տալ ուղելով, կըսեն. Աս աղքար եռանդուն է և աշխատամեր, պարապ կեանք անցրնելուն թշնամի, և ամեն բանի կարող, չեց բան մը որ Հայուն զօրութենէ զուրս ըլլայ, իր անխանչ համբերութեամբը ամեն գժուար արդելքներուն կըյազմէ. աշքարաց է ու իր պատասխ նայուածքով ամեն ազգերէն կըդերազանցէ շահասեր Հայոյ: Մատակ շահելու համար աշխարհքս ժուռ կուգոյ, աւանց յոդնելու կըպարափ ու ամեն տեղ կըհամի: Ո՞ր որ գացի նէ, կըսէ մէկը, տեսայ որ երկրին վաճառականութիւնը Հայերը գրաւեր էին, Պորնեզյ, Ումատարայի ու Եւաւ կզգիներուն վաճառականաց մէջ ամենէն հարուստները Հայերն են, Հնդկաստան, Պարսկաստան ու Կովկասացին երկիրներուն մէջ ասացին տեղը Հայերը ունին, և կըզարմանանք տեսնելով հայ վաճառականները մինչեւ Քանիթնի մէջ (Ալինմաչին): Ժաէ որ աս աշխատառեր աղքը սաքի վրայ եղած ըլլար, վաճառականութեան մասին Ենդղեացւոց հետ ալ կընար մրցել (եալըշ թութագ), վասն զի Եպիփեկի միջին երկիրներուն մէջ՝ ո՞ր տակաւին երեելի Ենդղեացին սաք չէր կոխուծ, Հայերը նախ երթալորդ՝ Նոյն երկրին բարութիւնները իրենք ձեռք ըերին, ու բոլոր Եւրոպայու վարժապահետ եղան վաճառաշահութեան տառատութին մէջ: Վս ամեն բարեգդութիւնները իրենց մտացը հասաւատութեան, պրաթին անյալթելի քաջութեանը ու մարմնոյն հաստակաղմութեանը և բարեխառն բնաւորութեանը հետ մէկտեղ, յարդելի և պատուական կընէ զինքը Օսմանեան մէծի տէրութեան տաջին, անօր համար Հայերը սկզբա-

PERIODICALS RECEIVED

Նույն եղած պատիճը պիտի տըռէի : Տիպրոյի քաշը զբայկած չաքրի փաշան և անոր եղբայրը հաւիսալ պահ ալ բանտը դրուեցան Իշշիտ փաշային հրանեաւը . ինչքու որ գատախաղութիւն կընեն ասոնց գիմ, թէ Տիպրոյի ապառաժը ութեան և խռովութեան մասնակից եղած են ծածկաբար . և այս պատճուռ մոյրտքաղաքը ովտի իրկուրին, անոնց զատառանիք տեսնելու համար . հիմնակուհիմայ զեռ իւրիւս կըդմնուին այս երկու յանցուոր երեւելք պաշտօնագործները :

Երեկ 1050 հոգի նոր գրասով աշխատացի զինուոր Անքառիքութ խրկուեցան Բէյլիքի Ծէքրէթ և Եչէկիք բառուած օսմանեան շղենաւերըօլ: Այս զինուորները Ըստիստանի զօրաց բանակին հետ միաւորելու են:

ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Վարսիլիս, 8 Կոյեմիերի

Բայուս Եին պատերազմնական շողենառը Մօնթէ-
զամ բառած հասաւ մեր նաւահանգիստը Ճէղայի-
քի գալով։ Այս շողենառուն մէջն էք Խալիք գուբրու-
թարաջախտ պիւժօն, որ Ճէղայիլի Ընդհանուր
կառավարն է, Վարսիլիցայի հասարակութիւնը
իիստ փառաւոր ընդունելութիւն ըլուս յիշեալ է-
րեկի պաշտօնատարին։ որտւն մեծ հացիկրյոյթ մըն-
ալ ըրին թառրոնին մեծ սրահին մէջ, ուրանիզ 400
հոգին աւելի հրաւիրուած էին։ Վարսաջախտ պիւ-
ժօն շատ մորգասիլութեամբ և քաղցրութեամբ

Նե մինչև հիմա իրենց ձեռքը ունին արքունի գործոց տաշումնենը , ոյլեայլ կողմբրու կուսակալաց (փաշաներուն) հազարապետութիւնը (վէրիլեարձլը) , զօրքերն ու բանակներուն անտեսութիւնը և գործակալութիւնը , ու ձեռագործ արուեստից մէջ բոլոր արեկինան աղղերէն դերազանցոծ են : Դարձեալ Առաստաց և Պարսկա երկրներուն , և Ազգիպտոսի մէջ հարկաւոր սեպուածնն Հայերը՝ քաղաքներու ու գեղերու շնութեանը համար :

Պակայն հոս կարեւոր ինդիր մը կայ հարցընելու . թէ
ինչ՞ն է որ այսպիսի ազգ մը պատուականութեամբը
գերազանցած հիմայ ուսման , գիտութեան և իմաստու-
թեան կողմանէ այնքան աղքատ մնացեր է : Ոճէ որ ամեն-
բանի ձեռքը կը հանի նէ , ինչո՞ւ ուրիմն իբրև տգէտ ո-
անորուսան կ'արհամարհէն զինքը իր նախատողները
թէ որ ինելացի ու վարպետ է նէ աշխարհային գիտու-
թեանց և ուսմանց մեջ , ինչո՞ւ համար անուսումնու-
թեան խաւարին մը ցը մնացեր է : Ճամանակ է հիմա
քննել ու տեսնել թէ ի՞նչ պատճառաւ մեր ազգը ու-
սումնասիրութեան ջանք չտանիր , և քաղաքականու-
թեան մեջ ետ մնացած է :

Ճամանակին հանդամանքները՝ աղքատութեան վիշտ և բարաց իրարմէ բաժնութիլ առ վիճակին մէջ ձը դիցին մեր ազգութիւնակես կրտսեանենք :

Աս Ժամանակին հանդամանքները ըստնք , վասն զ
Բաղրամունի թագաւորաց օրէն 'ի վեր ցաւալի տեսա
րան մը եղած էր այսոց աշխարհքը : Մնկէ առաջ խաղաղ
ծովու կրնմանէք . իսկ ան տակնուվայ եղած ժամանակ
ները արեւելքէն ու արևմուտքէն մանաւանդ թէ բար
կողմէն մեր աշխարհքը ասպատակութեան կը լաղէնի բար
բարս աղջաց ալիքները , և սասարիկ հեղեղները փազտ
ժամանակը դամնչերը կրգար հուրեց ցընէին , մեր գիրցա

ԱՊՐԵՆԱԴ

Այս դժբաղը տէրութեանը մէջ՝ բարեկարգութեան և անդրդրութեան հաստատ մնալը անհնարիկ երեւայ . ինչու որ երկար ժամանակէ ՚ի վեր զրեթէ ամէն երեկիլք քաղաքական անձինքը խաղաղութիւնը և հանգստութիւնը ձեռք բերելու կաշխատին , այսու ամենայնիւ խոռոչութիւնը պէշտ պահանձէ : Այսիմբեր 15էն Վատրիանէն եկած նամակները կրծանուցանեն, թէ մէկնոր ապատամբութեան գաշնակցութիւն մը երեան ելի՞ է : Ե.յ ապատամբներուն միտքը՝ կառավարութեան զլիստուր տեսնակալ իշխանները սպաննել էր , և պարտաւորէ վթագուհին որ նոր խորհրդարան մը հաստատէ . վասն զի հիմակուրն խորհրդարանը փոփոխութիւններ ընել կուզէ 1837 տմբն եղած Ապանիայի սահմանադրական օրինացը (քօնսթիթիւորին) : Բայց բարիւրագարար կառավարութիւնը ժամանակին խմանալով անզգամ մարդոց գաշնակցութիւնը՝ հարկաւոր միջացնելը անմիջապէս գործքի գրաւ , և շատ յանցաւոր մարդկիններ ձեռք ձգելով բանուը կնել տուաւ թէ Վատրիաի և թէ Պարէլոնայի մէջ , և քանի մը հոգի ալ մահու գաստապատուեցան : Հեմակուհիմայ թէպէտե ապատամբութիւնը բոլըրով վին ոչչացաւ , այսու ամենայնիւ գեւ կատարեալ հանգստութիւն մը չեղաւ . և յայտնի չէ թէ ինչ հետեամիններ կընայ ունենալ եաքը այս ձախորդ զիսպուածը :

Են ժամբերուն մեջ :
զուններուն հրաշալի շենքերը թեթև լսատափայտի (սա-
լի) պէս , ալիքները մէկմէկէ կըյափշտակէին , ու անխնաց-
ժայռներուն (զայտներուն) զարնելով կըխորտակէին . ե-
խեղճ նուաստին՝ պյսինքն արգար , վերջին շուշչը հաստա-
մահուան երկիւղովը անձրկած կըթողուին : Մ' ահեղ
աղմակին մէջ , ան ցաւալի տառապանաց մէջ , աե՛-
նուաստիներուն ողորմելի աხսիլը . շտահը ծովուն խորի-
երթարով կըկօրսուին , քիչերը միայն տկար փայտին ա-
պա ինեւով՝ ինքըզինքնին ազատելու կը ջանանք , ու հա-
զիւ քանի մը հոգի կաղ կոյը ու անդամնին խորտակուան-
ան մեծ ծովուն կամ անապատ կղզիներու եղբրը կը
խալրուն զիբենք , ու կելլեն մերկ ու թալլած , որոնց մ-
մնք խեղճ ու ակար ժողովուրդս սերելով առաջ եկանք
Վիստա ... Միհր վարպետ զեկավարները ու սրատե-
առաջնորդները ամենքն ալ հեղեղներուն մէջ կորուե-
ցան , ու միշտ տակնուորոյ ընողապառնալիքներով գո-
ղց երերաց մեր երկիրը , որ աստուածատուր պարզ ե-
ներով լցուն էր : Վրդ ո՛վ որ զատոնք ականջօվո լսա-
է , և տասնց նման աղիւալի պատահարները աշխով
տեսած է , կընա՞յ արգեօք քաջալելրել զի՞ֆը ու նորէ
ան ալէսաստ (փուռթունալը) ծովէն անցնիլ նառվ :

Կայէ որ , բանաւորներոն սպառնալիքները , թշնամ
եաց յարձակմունքը , յանկարծ վրայ հասնող տառա
պանդիները ու նեղութիւնները , ազգաւկները ու տշնալ
հաց կործանմանքները պատճառ եղան մեր թշուառո
թեանը , որ անցաւոր ու սանկ ու նանկ թշուառութիւ
չէ , այլ յաւիտնական ու անմերժելի : Ա ան զի մե
ազգին մէկմէկէ եան քաշած զըկանքները անփարատ
լի թմրութիւն մը ու վախկոտութիւն մը ձգեցին մեր վրայ , որ ամէն բանեն մազդուս յշար կորիել կուտայ
ովնքան որ մոռցընել տուին մեզի քաջութեան խորհուրդ
ները ու գործքերը , որպէս թէ անդորք կենալ , անմոռու

ԱՐԵՎԱԿԱՆ ԱՐՄԱՆՏԵՐԱՆ

ԶԱՅԱԿԱՆ ՀԱՅԻ ԲՈՒԺԻ Բ

Օմբունիս, 25 Խցեմբերի :

Երեկ Հայութացւոյ Վեհապատ թագուռը ին ծը նընդեան ասրեցորդ մեծ հանդէսավ կատարեց քաղաքին նոյն աէրութեան հիւլանսարանը : Եաւա հանդիսոր գումառած պատիւրազմական նաև երը առ տուրնէ մինչ իրիկուն զրօշակներով զարդարուած էին, և կէս օրին լատ սովորութեան թնդանօթնիր արձակեցին ի պատիւ տօնախմբութեանը :

— Պէշ եղանակները և սաստիկ հովերը կէրենայ թէ բաւական ալէկոթութիւն (Փուրթուն) պատճառած պիտի ըլլան միջերկարկան ծոլուն մէջ . ինչու որ այս շաբթուան ըսպասուած զանազան շոգնաւերը ամէնքն ուլ շատ ուշացան . մըրեասու շոգնաւերը որ անցած կիւրակի օրը կրապատէր Խոգմէր երկուշարթի օրը միայն հասաւ . Գապոյ իոյ շոգնաւը, որուն մեր նաւահանդիսոր հանձելու օրը առ սուս 20ին էր, հազեւ թէ հինգշաբթի գիշերը՝ նյու եմբերի 23ին կրցու գոլու. վերջապէս կոստանդնուպօլոյ շոգնեաւը մինչ ոյս ժամն որ է կէս օր, զիւ չասաւ մայլապաղաքէն . և այս պատճառափ համար է որ կոստանդնուպօլոյ յօդուածին մէջ նոր լուրեր չունեցանք ծոնուցանիլու հասպարակութեանը :

Արշալուսը Վրարատեան, և Ախնեաց Շնկերութեան ազգասէր գործակալ Պալտասու մեծապատիւ Վկրտչան ապայ կոտշիկն ձեռամբը՝ յիշեալ Շնկերութեանը նոր սուրագրով, և իրենց սուրագրութիւնը նորոգող յարգի պաշտիւաց անուանքը հետեւալները են . որ յօժարամիտ կրցութեանք հաս-

“ ատրիք հասնելով, փառք տայ Վատուծոյ, և ինձմէ “ ալ շնորհակալ ըլլայ, որ զինքը օւսման անտանելի ծառ առյութենէ և դպրատօններուն բանակն աղաւացի” :

Աս խօսքը լուրուա ապշեցայ մայցի իրեն անմառնեթեանը զրայ, որ ձերութեան հասակը հասնելով, գեռ չէր սորված խեղճը գիտութեան անդին յարգը : իմաստութեան տարիքը մաեր էր, մազերը ճերմիկը, երեսները կունածները էր, այլ ափառն, որ իր գեմքն վրայ իմաստութեան լցուը չէր ծագած : Ձաշուառականը կըկարծէ, թէ ինքը միսն կարտալ զգիւալով ու գիտութեանէ մասն չունենալով՝ կուտէ ան հացը, իսկ ով որ գիտութիւն աորիքելու ետեէ է, զորկ մնացած է հացէն :

Զկրցաւ հասկեալ եօթանասուն տարեկան ծերը, թէ ով որ իմաստութիւնը կըկիրէ անոր անձը բարութեան մէջ կապրի : — Հատերը կան որ ասոր նման՝ գերութիւն և անտանելի ծառայութիւն կիսնովեն օւսման պարապիլը, և բանակը կըկարծն օւսման և զիտութեանց զպրատուները, և տակուին շնուացան անոնք թէ զիտութեան ուսումը չէ միայն մասց, այլ և մարմնոյ ալ կառաջ նորդէ գէպ ի երջանիութիւն և կենաց բարօրութիւն . շնանցան այն ձմնարտութիւնը, թէ Երրուցու մէջ խիստ աղքատ վիշտակի մէջ ու անհշան մարդիկ էին տանն մը, և շիմայ օւսումով միայն հասան մեծութեան, և արժանապէս բատիւ և գոլութիւն ասին : Երրուցու գիտուներէն շատերը, օրոնց վրայ բոլոր աղքերը զարմացած են, ցած աղքէ և աղքատ մարդկանց զաւ կըսներ են : Խոկ մէր մէջէն մէկը թէ որ ուրիշները յորդորելու ըլլայ զիտութեան և արշէսները սովորելու, անանի մարդկանուն կըսներ կըսներէն, և կան ալ որ բոլորովին խննիլու վափառած ծի անդ կըն են :

աղբակ շարանակուի 4

ամբակելու :

Պարոնայը :

Խաչիկ Վկրտչան առաջնին թարդման Շնդիեց	5 սոս.
հիւլանսարանին որ ՚ի Պալտաս	
Կիւկուս Բայրամբէկան ՚ի Պալտաս	1 "
Բարսելօն Պէր Պալտարեան ՚ի Պանրա	1 "
Յալութիւն Պ. Գալատեան Մալիչնեանց	1 "
Յալութիւն Յ. Մալլումեանց ՚ի Բուշէտ	1 "
Եղիազար Գրիգոր Պալտարեան	1 "

տեսակ բամակակ հասաւ Խիլլիիուլ . անցած տարի մինչեւ այս օր 1,463,105 հակ հասակ էր : Հիմակու հինայ քաղաքիս մէջ լին տակն 819,780 հակ բար պակ կայ . անցած տարի այս ժամանակ միայն 360 հակ կար :

ԳԱՂԴԻԱ

Մարտինիս, 9 Խցեմբերի :

Բամակակ : Խիստ թուլ է . Խլմլիուլ բամպակին անունը տուալ չկայ . քանի մը հակ Եւալլուկի կիւպրուի սպանք ծախուեցաւ 50 ֆրանքի յիսու քիլոկրամը :

Բուրդ : Եյս շաբաթ 250 հակ Սաորիստանի տէ սակէն ծախուեցաւ 55-60 ֆրանքի յիսուն քիու լումը . 160 հակ Քարամանիայի տեսակէն 52 ֆրանքի, և 68 հակ Խզմիլու սկ և թխպագյն սպանք 62 է :

Սուսամ : Միշտ թուլ է . և խիստ քիչ սուս տուր կըլլայ . այս շաբաթ մէկ մաս Եղիպատի տէ սամ ծախուեցաւ 47 ֆրանքի հարիւր քիլոկրամ :

Աֆրօն : Կուզուի . 2 սրնառէ աղւոր տեսակին վաճառուեցաւ 15 ֆրանքի կէս քիլոկրամը, համ բարանոցին մէջ :

Զէթ : Գործառունի վերաբերեալ ձէթը միշտ թուլ է : Եյս վլլայի տեսակը 101½ ֆրանք է էք թօլիթրան (70 օլուն) . Միտիլ իինը 103½-104. մանուպինը 98½-98½ :

ՏԱՐԿԱՐՈՒՏԻՆ

Օմբունիս, 25 Խցեմբերի :

Վնցած շաբթուանէ ՚ի վեր քաղաքիս տուուու բին նշանակութեան որժանի վիտիսութիւն մը չափանիւլով նոր ծանօթութիւններ շախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

ԶՄԵՌԱՆ

Խիլլորու, 22 Ուեպունիւրի:

Բամպակ : Բաւական գործառնութիւն եղաւ, ինչու որ սպանքն ունեցուղները շատ յօժարանութիւն ունենին ծախսիլու : Եմերիգայի Միացեալ Ետ հանգաց տեսակները քիչ մը իջան . Եղիպատոսի սպանաց փոփոխութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շաբաթը ընդ ամէնը 36,130 հակ բամակակ ծախուեցաւ . և միայն 1015 հակ եկաւ, Եղիպատի սպանք :

Յունվորէն մինչ ոյսօր 1,368,124 հակ զանազան

Զմերայի գործառնութիւն մը չեղաւ, որոնց գինը 5-9 թէնս է լիպանն ըստ տեսակին : Եյս շ